

Toplumsal Dönüşüm Eksenli Kapsamı

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilgi toplumuna dönüşüm sürecindeki rolü yadsınamaz olmakla birlikte, bu süreçte asıl unsurun bilginin kendisi olduğu da bir gerçektir. Dolayısıyla, bilgi toplumuna dönüşüm açısından, bilgi üretme motivasyonu yüksek, günlük hayatında ve karar alma süreçlerinde bilgiyi doğru şekilde yorumlayıp işleyebilen, sistematik düşünme yeteneği gelişmiş, kendisini ve yaşadığı çevreyi sorgulayan bireylerin ağırlıkta olduğu bir toplum yapısı kritik önem arz etmektedir. Bu şekilde bir toplum yapısının oluşması için gerekli olan unsurlar ekonomik ve sosyal hayatın tüm boyutlarını kesmekte, bireylerin düşünce sistematikliğini bu yönde şekillendirecek aile içi eğitimden söz konusu niteliklere sahip olmalarını özendirerek iş ortamının oluşturulmasına kadar çok geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır.

Bilgi toplumuna dönüşümle birlikte bireylerin günlük yaşamları ve iş yapma biçimleri değişmekte, bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının sunduğu yeni imkânlar bireysel ve toplumsal refahın yükselmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Bu şekilde, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla vatandaşlara sunulan hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi ve yüksek hizmet standartlarının ülke genelinde yaygınlaştırılması, ayrıca hizmetin daha hızlı ve kolay şekilde bireylere ulaştırılması mümkün hale gelmektedir. Bu durum bir taraftan bireylerin yaşam kalitesini artırırken diğer taraftan da toplumda dezavantajlı kesimlerin içerilmesi ve toplum genelinde sosyal gelişmenin ileri düzeylere taşınmasına katkı sağlamaktadır.

Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde ele alınması önem arz eden öncelikli hususlardan biri hem talep hem de arz yönüyle bilgi ve iletişim teknolojilerine erişilebilirliğin sağlanmasıdır. İletişim altyapısının/hizmetlerinin nitelik ve nicelik itibarıyla makul seviyelerde sunumu, dolayısıyla ülke genelinde bölge veya kırsal-kent ayrımı olmaksızın bireylerin internete ve diğer genişbant hizmetlerine erişebilmesi gereklidir. Bir diğer önemli husus bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına ilişkindir: Yaş, eğitim durumu, cinsiyet, gelir, yaşanılan yer gibi etkenlerin neden olduğu zorlaştırıcı koşullar veya motivasyon eksikliğine bağlı olarak bireylerin söz konusu teknolojilere ilişkin talep ve kullanım düzeyleri farklılaşmaktadır. Sayısal bölünme şeklinde ifade edilen, toplumda teknolojiyi kullanmayan veya daha az kullanan kesimler aleyhine var olan ve önlem alınmadığı takdirde gelecekte artan şekilde olumsuzluk yaratmaya devam edecek bu farklılıkların ve bunun doğuracağı fırsat eşitsizliğinin azaltılması gerekmektedir. Bu nedenle, iletişim altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi ve gerekli iyileştirmelerin yapılması, ayrıca kısıtlı imkânları olan bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişiminin ve bu teknolojileri kullanımının artırılması amacıyla, geçmiş dönemlerde edinilen tecrübeler ile yeni teknolojik gelişmeler dikkate alınarak, toplumun tümünü kapsayan, etkin kullanımı, işlevselliği, sürdürülebilirliği ve paydaşlarla işbirliğini gözetilen politika, strateji ve uygulama araçlarının ortaya konmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yaygın erişimin önündeki en büyük engellerden birinin yüksek internet erişim

maliyetleri olduğu düşünöldüğünde, rekabet koşulları ve ticari şartlar göz önünde bulundurularak erişim maliyetlerinin düşürölmesi ve ekonomik imkânları kısıtlı olan bireylerin bu “temel hak”tan yararlanabilmeleri için diğer ölkelerde de örnekleri bulunan çeşitli modellerin uygulanabilmesi hususunda önerilerin getirilmesi beklenmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri; eğitime katılımın artırılması, eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve eğitim hizmetinin ölk genelinde eşit standartlarda sunumuna katkı yapmaktadır. Ayrıca, hayat boyu öğrenimin bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklenmesi, bu kapsamda bireylerin hayatlarının herhangi bir bölümündeki eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaya dönük, kişisel gelişimi ve sosyal kalkınmayı hedefleyen sayısal hizmetlerin ve içeriğin geliştirilmesi ve e-öğrenme yöntemlerinin hayat boyu öğrenimi destekleyen etkin bir araç olarak kullanımı önem arz etmektedir. Bu amaçla, FATİH Projesinin de odağını oluşturan “BİT destekli eğitim” kavramının ölkemizin şartları, benzer ölkelerin yaşadığı tecrübeler ile pedagojik kısıtlar ve gereklilikler dikkate alınarak değerlendirilmesi ve ölkemizdeki uygulamalara ışık tutacak analizlerin yapılması gerekmektedir.

FATİH Projesinin olası etkilerinin ve sunacağı fırsatların eğitimle ve öğrencilerle sınırlı kalmayacağı açıktır. Proje kapsamında öğrencilere dağıtılacak olan tablet bilgisayarlar sayısal bölünmenin azaltılmasına, internet kullanımının yaygınlaşmasına ve toplumun geniş kesimlerinin bu teknolojilerden daha etkin faydalanmasına imkân tanıyacaktır. Bu kapsamda, Projenin toplumun geneline eğitim dışında sunacağı fırsatların ve oluşturacağı risklerin saptanması ve olası çözüm önerilerinin geliştirilmesi beklenmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri başta engelliler ve yaşlılar olmak üzere ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı kesimlerin kısıtlı ölçüde yararlandıkları veya hiç yararlanamadıkları hizmetlerden üst düzeyde faydalanmalarını sağlamak ve onları topluma daha entegre ve aktif bireyler haline getirebilmek için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda, dezavantajlı grupların bilgi ve iletişim teknolojilerinden istifade edebilmelerine yönelik fiziksel ve ekonomik imkânların artırılması gerekmektedir. Bu gruplara yönelik bilgi ve iletişim teknolojileri destekli yöntem, hizmet ve araçların tasarlanması kadar, onlara bu uygulamaları kullanmaları için gereken yetkinliğin kazandırılması da önem arz etmektedir. Bu kapsamda, dezavantajlı grupların daha iyi hizmet alabilmeleri ve sosyal hayata kolayca eklenilebilmeleri için arz ve talep yönlü kapsayıcı politika, strateji ve uygulama önerilerinin geliştirilmesi beklenmektedir.

Kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin dâhil olduğu çeşitli aktörler vasıtasıyla bilgisayar okur-yazarlığı oranını yükseltmek, BİT ile ilişkili istihdamı artırmak, internet, e-devlet ve çeşitli e-hizmetlerin kullanımını yaygınlaştırmak gibi amaçlarla birbirinden bağımsız pek çok proje yürütölmektedir. Sayısal bölünmenin azaltılmasına önemli ölçüde katkı sağlayan bu projelerin koordineli ve birbirlerini destekler nitelikte yürütölmesinin, hem kaynakların verimli kullanımına olanak

sağlayacağı hem de bu şekilde projelerden daha etkili sonuçların elde edilmesinin mümkün hale geleceği düşünülmektedir. Bu alanda, başka ülkelerin yaşadıkları tecrübeler de göz önünde bulundurularak; ekonomik, teknik, hukuki ve idari bileşenleri olan bir modele ilişkin önerilerin getirilmesi yerinde olacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde özellikle son 20 yılda yaşanan gelişmeler, ekonomiden medyaya, eğlence anlayışından kültürel hayata, demokrasi kavramından sosyal ilişkilere kadar pek çok alanda köklü değişimlere yol açmıştır. Bu değişim, 90'lı yıllardan sonra doğan “sayısal yerlilerle”, bunun öncesinde doğan “sayısal göçmenler” arasında kalın bir hat çekmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerini yoğun olarak kullanan bu genç nesil vakitlerini bilgisayar başında geçirmekte, iletişimlerini internet üzerinden yapmakta, bilgisayar başında eğlenmekte ve bütçelerinin önemli bir kısmını elektronik aygıtlara ayırmaktadır. Bu nesil kendine özgü bir düşünce sistematiğine ve farklı tüketim alışkanlıklarına sahiptir. Şirketlerin ürün yelpazelerini ve pazarlama stratejilerini bu yeni nesil müşterileri dikkate alarak değiştirmesi ve organizasyon yapılarını bu yeni insan kaynağı modeline uyarlaması gerekecektir. Bu kapsamda, diğer ülkelerin tecrübelerini de dikkate alarak “sayısal yerli” bu neslin beklentilerinin çıkarılmasını, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişiminin kolaylaştırılmasını ve toplumsal faydayı artıracak biçimde toplumun geri kalanıyla eklemlenebilmesini teminen gerekli politika, strateji ve uygulamalarının geliştirilmesi beklenmektedir.

Öte yandan, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatların bireysel ve toplumsal anlamda bazı ciddi riskleri de beraberinde getirdiği görülmektedir. Gelişen iletişim araçlarının aile kurumuna etkileri, internet üzerinden oynanan şans oyunları, sosyal medyada sıklıkla karşılaşılan nefret söylemi ve özellikle çocuklarda görülen oyun bağımlılığı bu risklerin başlıcalarındandır. Bireye ve topluma yönelik bu ve benzeri tehditlerin ve olası etkilerinin psikolojik ve sosyal açıdan incelenmesi ve bireylerin özgürlük alanını kısıtlamadan bu riskleri bertaraf etmek için önerilerin geliştirilmesi beklenmektedir.